

VILÁGMINDENSÉGEM (3)

III.

ERKÖLCS ÉS MISZTIKA. ELŐZETES ODATAPADÁS

A teremtő Egyesülés szempontjából egyetlen szabályba (ami nagy reményt is jelent) foglalható minden — akár erkölcsi, akár fizikai — jó törvénye és eszményképe: „Minden dologban előmozdítani és vállunkon hordani a Világ szerves egységét”. Előmozdítani: mert az elemek közreműködésére van szükség, hogy beteljesedjék a Világ. Vállunkon hordani (elviselni): mert a Világ egységének megvalósulása mindenekelőtt a mi erőnket túlszárnyaló szintetizáló hatalomnak az eredménye. Ha a Megtestesülésbe vetett hit erősíti meg, teszi határozottá és alakítja át ezt a cselekvési szabályt, akkor sürgető erővel áll elénk és kimondhatatlanul drága értéke lesz; ez a szabály könnyedén érvényesül közvetlen és gyakorlati kötelességeink egész sorában. Mindjárt látni fogjuk: annak a kereszténynek szemében, aki arra szenteli magát, hogy a Világot Krisztusban egyesítse, az erkölcsi és misztikus benső élet munkája teljes egészében visszavezethető két lényeges, egymást kiegészítő mozzanatra: meghódítani a Világot, és e Világ fölé emelkedni. Ez a kettős mozgás természetzerűen születik egymásból s ugyanannak a törekvésnek két, egymásba fonódó formáját jelenti. Ez az egyetlen szándék pedig: Istenhez kapcsolódní a Világon át.

A) A Világ meghódítása. A kibontakozás

Gondolom, hogy olvasóim már az előbbiekből is megértették, hogy az ómega vonzása éppen az az első impulzus, amely az Egység felé indítja a Sokfélét: az ómega az a mélyből forraszó energia, amely a kozmikus egységesülésnek és lelkivé alakulásnak teljes folyamatát étellel járja át. Ha nem léteznék a Létnek ez az ingyenes (teljesen az ő tetszésétől és jószágától függő, általunk ki nem érdemelt) vonzása, és ha az egyesülést nem előzné meg ez a belőle fakadó vágy, akkor bizony az egyetlen gépezet mozdulatlan maradna, a Világ elemei nem lépnének ki végtelenül széteső sokaságukból. De ha az ómega „megfogantatása” a monászokban egyszer már fellobbantotta azt a vágyat, hogy a Szellemmel egyesüljenek, máris türelmetlenül kezdenek sürögni-forogni s érzik, hogy valami serkenti őket a munkára. Isten első szándéka az Élet lendületével fejeződik ki bennünk; s ez az első akarat azt célozza, hogy teremtményei növekedjenek és sokasodjanak (1). Ha a teremtmények hűségesek akarnak maradni, akkor ki kell magukat fejleszteniök és meg kell hódítaniok a világot.

Már beszéltünk a „jogász-beállítottságú” emberekről. Az imént említett kötelességet ők úgy értelmezik, mint valami engedelmisséget, amelyet egy Nagy Főnök többé-kevésbé. kívülről jövő és fantáziaszerű parancsa követel meg. Ha ezek szavára hallgatnánk, szinte azt hihetnénk, hogy az Embernek csakis azért kell dolgoznia, hogy bebizonyítsa jószándékát; s hogy azok az alkotások, amelyeket itt a földön meg kell valósítanunk, csak törékeny agyagvázák; sorsuk az lesz, hogy összetörnek és porba hullnak — s ez nem sokat számít! Szerintük nem az emberi munka anyagi eredményei számítanak, hanem csak az az engedelmisség, amellyel az ember bebizonyítja, hogy „jó fiúként” alkot — semmirevaló dolgokat.

(1) Az élőlények sokasodása nem jelent visszaesést a sokfélébe, hanem olyan felsőbbrendű Sokfélének kialakulása (valami új-Anyagnak keletkezése), aminek az a rendeltetése, hogy új lelket hordozzon. Bármennyire haladó és lelkivé alakító is ez a sokasodás, mégis veszélyt rejt magában: mivel „tömeget” hoz létre, ezért új lehetőséget is hoz a Világba (s ez az eshetőség az előzőknél súlyosabb): általa válik lehetővé az örült kiszakadás és lázadás. Ez már a léttel együtt járó kockázat.

Ezt a száralmasan szegény és lelohasztó látásmódot mily csodálatosan átalakítja az a tény, hogy a keresztény ember fölfedezi ezt a nagyszerű igazságot: Krisztus az ómega! — Mert ha Krisztus az ómega, akkor semmi sem esik kívül az Ő egyetemes testének fizikai fölépítésén. A Világban minden pillanatban egymást éri az anyagi vagy élő mozgások végeláthatatlan folyamata. Nézzük csak ennek az óriási árnak bármelyik pontján bármelyik aktivitását: ha az egységsítés érdekében történik, akkor legyen akármily parányi és észrevétlen is, mégis egy-egy atomyival több létet valósít meg: s ezt a pirinyó kis értéket, ami benne van, máris azonnal és mindörökre magához asszimilálja a totális Krisztus. A Világegyetemben minden anyagi növekedést jelentő mozgás végeredményben a szellemért van; minden szellemi növekedés pedig végső soron Krisztusért valósul meg. Ebből az következik, hogy akármilyen is, durva vagy fenséges, unalmas vagy szenvedélyesen érdekes az a munka, amivel e percben foglalkozom, mindig ujjongó boldogsággal gondolhatok arra, hogy Krisztus vár munkám gyümölcsére. Ezt mondom: gyümölcsére vár Krisztus, tehát nemcsak tevékenységem jószándékára, hanem alkotásom fogható eredményére: „Opus ipsum, et non tantum operatio”: Krisztus magát a munka eredményét várja el tőlem, s nemcsak munkálkodásomat.

Ha jogos ez a remény, akkor a kereszténynek cselekednie kell, sokat kell cselekednie s ugyanolyan komolyan kell dolgoznia, akárcsak a Föld leghűbb munkásának, hogy körülötte egyre teljesebben szülessék meg Krisztus a Világban. Minden hitetlennél jobban kell tisztelnie és növelnie az emberi erőfeszítést, minden lehetséges formában, s főleg azt az emberi munkát, amely közvetlenebbül növeli az Emberiség öntudatát (azaz az Emberiség létét). S itt az igazság tudományos kutatására és a jobb szociális kapcsolatok megszervezésére gondolok. Akik szeretik az Egyetemes Krisztust, azokat e téren soha senki nem múlhatná fölül reménységben és bátorságban. Mert a kereszténynél több alapja senkinek sincs arra, hogy higgyen a Mindenségben s lázas munkával hatalmába vegye.

Attól pedig ne ijedezzünk, hogy ha ezek az emberek így dolgoznak önmaguk s a Világ kibontakoztatásán, hát majd a Földhöz ragadnak. Éppen ellenkezőleg: elszakadnak tőle, amikor benne éretté válnak. Mert egyrészt (s erre még vizsgatérünk) az Anyagban és az Élet előrejutásában nem közvetlenül az Anyagot vagy az Életet hajszolják, hanem egyes-egyedül csak azt az isteni Fényt, amely a valóság áttetsző fodrain ragyog, s amelyet úgy lehet elérni, ha szívvel-lélekkel a kozmikus alakulás mély vízébe merülünk. Másrészt pedig (éppen ama titkos mozgás révén, amelyet a rajtuk uralkodó egység rajzol a dolgokba) maga az a gesztus, amellyel megragadják a Világot, közvetlenül azt eredményezi, hogy fokozatosan föléje kerekednek, kilépnek ebből a Világból.

B) Elszakadás a Világtól. A kisebbedés

1. *Halál a tevékenység révén.* Bizony a tevékenység élő logikája csak úgy teszi lehetővé önmagunk meghódítását és növekedését, ha lassacskán meghalunk. Mondottuk, hogy méltóképp és hasznosan cselekedni: egyesülést jelent. Az egyesülés viszont abból áll, hogy nálunk nagyobb valósággá alakulunk. Tehát a tevékenység során végeredményben kilépünk az anyagiból, a közvetlen elérhetőből, az önző magatartásból, hogy a megszülető egyetemes Valóságba jussunk. — Ezek a kicsit bonyolult kifejezések csak a legbanálisabb s életünk során legáltalánosabban tapasztalt tényt fejezik ki: az erőfeszítés küszködéssel jár.

Nincs olyan gyötrelmes valami, mint az erőfeszítés, főleg a szellemi erőfeszítés. Kérdezzétek csak meg az aszkézis mestereit: melyik a legelső, legbiztosabb és legmagasabb fokú önmegtágadás? Mind egyhangúan azt fogja válaszolni, hogy a belső kibontakozás munkája, amelynek révén kiszakítjuk magunkat önmagunkból, önmagunkon túllépünk, elveszítjük saját énünket. Minden hűségese élő egyéni létezés tele van elhagyott „csigaházakkal”, amiket egymásra következő átalakulások során vetett le magáról; s maga a Világmindenség is mindig a háta mögött hagy egész sor olyan állapotot, amelyben talán szívesen tetszelgett volna, de amelytől a növekedésnek kérlelhetsen szükségesége folyton elszakította. Fölfelé tartani ilyen szüntelen megfosztódásban: ez már a Kereszt útja.

Az Embert folyton-folyvást arra ösztökéli valami, hogy állandóan hagyja el önmagát, hogy saját maga végpontjához jusson, vagyis elérkezzék a Világ Vég-

pontjához. S ha eközben az Ember hűségesen tart előre (az ómega vonzására) a Világmindenség természetes emelkedőjén, hát bizony egyre kevésbé érdekli őt az egyéni siker (mint egyéni eredmény). Azelőtt önmagáért kívánt tökéletesedni. Most már saját személyi valóságánál magasabb rendű, szélesebbre táruló, tartósabb és az abszolúthoz közelebb fekvő valóságokat kezd szeretni, fokozatosan vágyódik egyre nagyobb valóságok után. Földi cél, amellyel társul egy Eszme védelme; nemzeti, emberi vagy kozmikus szépség szemlélete és meghódítása: íme már ilyen ragyogó célok mögött villan elő s egyre jobban megtapintható lesz számára az Istenség. A Világ struktúrája (vagyis a Krisztus felé tartó egyetemes összpontosulás) hozza magával, hogy a hűséges odaadással dolgozó Ember lassacskán már szinte nem is gondol saját magára. Nemsokára már csak olyan tudatos atomnak tekinti önmagát, amely tudja, hogy nagy feladatára hivatott, s érzi, hogy ezt a hivatását csak akkor tölti be méltóképp, ha egyre finomultabb energiákhoz fordul. Régebben talán főleg a testek iránt volt érzékeny s elsősorban a kézzelfogható növekedés érdekelte, amely biztosítja a Világ anyagi eszközeit; most már szinte végzettszerűen sodródik olyan feszült állapot felé, hogy csak a lélek előrehaladása köti le figyelmét. Természettszerűen hajlik arra, hogy gondjait és bizalmát lelki erőkre fordítsa, például az Istennel egyesítő imára, a lélek „idegszállait” eggyé szövő tisztaságra, az emberi monászokat szervesen összekapcsoló szeretetre... S tettvégya és önmaga megerősítése ugyanakkor észrevétlenül átalakul benne önátadássá és azzá a vágygá, hogy valaki másnak hatalma alá kerüljön.

2. *Halál a szenvedőleges magatartás által.* Ezt így kívánja a teremtő Egyesülés. Természetünk mélyén még alig kezdett önmaga tudatára ébredni Krisztus eleme (ami külön-külön saját magunk vagyunk), máris ezzel egyszerre felcsillan benne az a vágy, hogy egyesüljön a rajta uralkodó Erdőforrással. S ha már hűségesen és sokat tettünk saját magunk kibontakozása érdekében, íme ezért kutatunk nyugtalanul egy olyan mindenható kéz után, amelyet imádkhatunk, ha csakugyan elérjük („si forte attrahent Eum”).

Kétségtelen, hogy a Keresztény számára végtelen boldogító a Krisztusért növekedés (annál boldogítóbb, mert észrevevesszük, hogy önmagunk legmélyén maga Krisztus akar „felvirradni” és növekedni testünkben és lelkünkben: a lét izzó szeretete és az élet vágya már maga is a passzivitás egyik fajtája!). De ennek a növekedésnek végeredményben csak annyiban van értelme és célja, amennyiben lehetővé teszi, hogy tágasabb hely ajánlkozzék az isteni érintkezés számára. Most ezt az érintkezést kell megtalálnunk. De hol lelhetünk rá? — Talán rejtélyes, szokatlan, kényes és távoli valami ez a találkozás?... Hogy átadhasuk neki magunkat, valami nagyon magas vagy nagyon mély régióba kell jutnunk?... — Ó, dehogysis! A valóság sokkalta egyszerűbb és szebb is, mint ahogy mi elképzeljük! „In eo vivimus, movemur et sumus”: Benne élünk, mozgunk és vagyunk. Azon a hívőn, aki cselekedni és hinni tud, Krisztus dolgozik, arra Krisztus hat élő erővel a Világ egész felszínén és teljes mélységén keresztül. Minden pillanatban Krisztus ölel és gyúr át minket életünk minden passzivitásában és korlátoltságán át.

De jól vigyázzunk ezen a ponton: gondosan tegyünk különbséget ama két fázis között, ahogyan körülöttünk kialakul Isten akarata, vagyis amint a másodrendű okok életre kelnek az egvetemes Krisztus befolyására. A Világnak-alávetettség — főleg azok a kellemetlen dolgok, amik zavarnak, lefokozzák létünket vagy megölnék —, önmagukban közvetlenül nem isteniek, és Isten semmiképp sem akarja őket. Ezek a nyűgeink és gyötrődéseink csak azt jelzik, hogy mennyi befejezetlenség és rendtelenség kínzza a még tökéletlenül egyesített teremtményt. S ezért így Istennek sem tetszenek; a dolgok első fázisában Isten velünk együtt (és bennünk) küzd a bajok ellen. Valamikor majd Ő fog diadalmaskodni felettük. De mert egyéni életünk tartama aránytalanul rövidke a totális Krisztus lassú kialakulásához viszonyítva, ezért elkerülhetetlen, hogy földi napjaink során még ne láthassuk meg a végső győzelmet. Növekedésünkért küzdő erőfeszítésünket minden percben egy kicsit aláássa, megtorpedozza valami — s előbb-utóbb mindnyájan találkozni fogunk az öregséggel és a halállal. Krisztus viszont nem szenvedhet vereséget. Hát akkor az Ő kozmikus szerepéből adódó mindenhatósága hogyan kárpótolja magát és miként sikerül megmentenie és boldogítania minden olyan elemet, amely simulékony lélekkel szerveződik az Ő növekvő Testébe? — Csodálatos *átalakítással* éri el ezt Krisztus.

Törődöttségünkön és fogyatkozásunkon, amit a Kozmosz egyetemes menete nem enged neki eltüntetni, a megtestesült Ige uralkodik, mert (akárcsak az ügyes szobrász a márvány hibáit) lényünk magasabb rendű lelkivé alakításába szervezi (de nem változtatja meg őket!). Ezért van az, hogy amikor már utolsó leheletünkig küzdöttünk kibontakozásunk és sikerünk érdekében, és falként állnak eléink vagy lebunkóznak a Világ erői, akkor — *ha hiszünk* —, egy csapásra megszűnik vak és gonosz erőként dolgozni az az energia, amibe kínosan beleütközünk. Kődbe foszlik az ellenséges Anyag. S helyében ott találjuk a Világ isteni Mesterét, aki az események „külső színei és látszatai alatt” (akármiféle esetekről legyen is szó) alakít minket, megfoszt önzésünktől s belénk hatol. „Oportet illum crescere, nos autem minui”: Neki növekednie kell, nekünk pedig csökkennünk (vö. *János* 3,30). — Ez az egyetemes Krisztus legnagyobb előjoga: hatalma van, hogy bennünk dolgozzék, nemcsak az élet természetes lendületével, hanem a csapások és a halál felháborító rendetlenségén át is.

Ismétlem: ez a csodálatos átalakulás nem történik meg egyszerre és közreműködésünk nélkül. Csak akkor van jogunk beletörődni a bajba, ha előzőleg már utolsó leheletünkig ellene szegültünk. *Tehát sok-sok küszködésbe kerül, hogy alá vessük magunkat Isten akarátának.* Isten nem akarhol van az élet ütközőpontjain és passzivitásaiban, hanem csakis *azon az egyensúlyponton*, amely a növekedés érdekében vállalt nyakas erőfeszítésünk és a külvilág amaz ellenállása között található, amit mi akarunk legyőzni. S még ezt is hozzá kell tennünk: ebben az egyensúlyi zónában is csak *abban a mértékben* születik meg Isten, *amennyiben hisszük*, hogy ezt az egyensúlyt Ő teremti meg: „*Diligentibus omnia convertentur in bonum*”: *akik szeretnek*, azoknak válik javukra minden.

De ha egyszer eleget teszünk ennek a két föltételnek (becsületesen küzdünk és bizalmunk teljes), akkor a Világ legsötétebb és legszörnyűbb régiója is mindennél ragyogóbbá és istenibbé válik. A Világ számtalan szolgálata és csalódása mögött felvillan Krisztus mindent átgyűrő (plazmatikus) hatalma, átformál minket és helyünkbe lép.

Nyomorúságunkat, balszerencsénket néha arra használja fel Krisztus, hogy magasabb útra térítsen, ahol *saját bőrünkön tapasztaljuk*, hogy jobbá leszünk: hány szent éppen azért lett szentté, mert vereséget szenvedett egy-egy földi pályán? — De az is gyakran előfordul, hogy létünk csökkenését, kudarcainkat látszólag semmiféle, még lelki haszon sem kárpótolja. Ezek éppen azok az esetek, amikor legeslegjobban kell bízunk Istenben. A Világ csak akkor érhet el Istenhez Jézus Krisztusban, ha teljes újraöntésen esik át, amelynek során *látszólag* teljes egészében, minden (földi értékű) *megtapasztalható kárpótlás nélkül* süllyed el. Amikor ilyen — gyors vagy lassú — halál hatol majd belénk, tárjuk ki szívünket teljesen az egyesülés reményének: s ha akarjuk, hát oly mesteri kézzel fog dolgozni rajtunk a Világ életfakasztó hatalma, mint még soha máskor.

D) A Misztikus Milió. — Az egyesülés

Cselekvés, szenvedőleges magatartás: életünknek ez a két fele, természetünknek ez a kettős légzési üteme, átalakult és kibontakozott a teremtő egyesülés sugaraiban. Bármit teszünk, Krisztust építjük. S bármit szenvedünk el, Krisztus cselekszik bennünk. A keresztény lelki élet minden korban táplálkozott az egyetemes és állandó egyesülésnek ilyen szavaival. De vajon mindig merészkedett-e arra is, hogy e kifejezéseknek megadja azt a hatalmas realizmusát, amelyre Szent Pál óta jogunk van?

Aki csakugyan komolyan, minden valódi vallási törekvésnek megfelelően akarja értelmezni a Kinyilatkoztatás szavait, annak szemében fokozatosan fénybe borul a Világmindenség teljes egésze. S mint ahogy az Anyag alsó határain a Tudomány olyan hömpölygő áramlást tár föl, amelyben minden elmerül s ahonnan minden előbukkan — akként a Szellem felső határain misztikus erőter tárul eléink, amelyben minden fürdik s ahová már minden összpontosul.

Ebben a gazdag és élő erőterben a ragaszkodásnak és elszakadásnak, az aktív munkának és a szemlélődésnek, az egynek és a sokfélének, a szellemnek és az anyagnak (látszólag annyira ellentétes) tulajdonságai könnyedén hangolódhatnak egybe, a teremtő Egyesülés távlatainak megfelelően. Minden úgy válik egygyé, hogy saját magát valósítja meg.

A Világhoz és saját magamhoz ragaszkodom, amikor azon fáradozom, hogy előbbre vigyem a Mindenséget, mert Jézus számára olyan testet akarok előkészíteni, amely már kevésbé méltatlan Óhoz; — de ugyanakkor el is szakadok ettől a Világtól, mert maga ez a Világ — kivéve Krisztust és az Ő fényét —, sötétnek tűnik és már nem vonz. Zónáról zónára fut előlem a fény; s hogy híven követhessem, el kell jutnom olyan régiókba, ahol legmesszebbre ér el a tevékenység minden vágya, szempontjai legkevésbé önzőek, és Egyesülést remélő álmai legtisztábbak.

S amint így fölfelé haladok, a tárgyak mindig világosan rajzolódnak elé, hiszen Krisztust éppen általuk válik megtapinthatóvá, rajtuk keresztül ér el hozzám és érint meg engem. Tehát nem tehetem félre a valóságos dolgokat; s teljesen logikus, hogy én leszek a legelső a realisták között, hiszen csak a Világ beteljesítésével érhetem el Istent. — De bár fáradhatatlanul kutatom és beteljesíteni igyekszem a teremtményeket, ezt csakis abban a reményben teszem, hogy bennük azt az isteni Tüzet ragadom meg, amely ott villog bennük, akárcsak tiszta kristályon. Ugye, hogy az Új Föld elemei a mennyei Jeruzsálemben lesznek oly áttetszőek és annyira ragyogók, hogy szinte semmi más sem marad meg, csak Isten Dicsőségének bennünk testet öltött sugarai? „Annak az Ország-nak nincs már szüksége napra, holdra...”, mert Isten fénye ragyogja be; s a sugárközpont a Bány” (a Jelenések Könyvének 21. fejezetében).

A misztikus szerzők vitatják, vajon a cselekvésnek meg kell-e előznie a szemlélődést, avagy pedig túlaradó isteni bőségként kell felfakadnia a szemlélődésből. Megvallom, hogy nem értem az ilyen problémákat. Akár dolgozom, akár imádkozom, akár kitárom lelkemet a szorgalmas munkának, vagy Isten vesz hatalmába a kívülről és belülről engem érő hatások révén, én mindig abban a tudatban élek, hogy egyesülök. A misztikus aktivitás „formálisan” éppen ezt a tudatos állapotot jelenti. Akár létem kézzelfogható vágyai aktívan hajtanak a kibontakozás felé, akár fájdalmak közt örlődöm anyagi kötelek alatt, avagy imádságos kegyelmi erők látogatnak — én mindig egyformán a misztikus erőterében mozgok. *Elsősorban* Jézus Krisztusban vagyok; és csak *azután* cselekszem, szenvedek vagy szemlélődöm.

Ha pontosabb nevet kellene adnunk a misztikus Miliónek, hát azt mondanám, hogy Test, — hisz megvan benne a testnek mindaz a tulajdonsága, ami tapinthatóságot, birtokbavételt és szüntelen átkarolást jelent. Mivel a Világot az egyetemes Krisztus élteti, ezért ez a Világ olyan aktív s annyira meleg, hogy minden hatása, ami csak elér hozzám, egy kicsit egyre jobban istenivi alakít („informál”). Mint óriási organizmus, a Világ azzá alakít engem, aki őt élteti. Nisszai Szent Gergely mondja, hogy „az Eucharisztikus kenyér erősebb, mint a mi testünk, s ezért amikor vele táplálkozunk, akkor ő alakít minket önmagává, nem pedig mi őt önmagunkká”. De ugyanakkor úgy tűnik, hogy ez az átalakult Világ, ez az egyetemes test, bármennyire közel van is és akármennyire meg is érinthető, csak éteri távolban ragadható meg. Ha tiszta és nemes szenvedély emberit a férfit és a nőt, csak lelki növekedésük végpontján találkoznak. Az emberi egyesülésnek ez a törvénye a mi kozmikus egyesülésünknek is törvénye. Krisztus a természet leganyagibb szálaival tart mindent kezében. S teliesen mégiscsak akkor fogjuk átölelni, ha személyi létünk és a Világ mivelünk együtt fokról fokra elér egységesítésének végső határára.

Abszurd volna panaszkodni e hosszú idő és ilyen lassú folyamat miatt. Igazában nincs itt szó sem tetszőleges próbatételről, sem büntetésről. Csak a szellem fejlődésének törvénye érvényesül ebben az esetben is. Krisztus az egyesített Sokféleség fölött születik meg, egyetemes és ragyogó Testének ezért van rengeteg zónája, köre, sok-sok lakása. A misztikus Milió elvész mindannak számára, ami a kisebb erőfeszítés és az önzés miatt lefelé süllyed a Sokféle lejtőjén. De fölragyog (már isteni formájában) minden olyan valóság körül, amely fölfelé törekszik és egyesülni akar.

A moralisták gyakran bajban vannak, ha (főleg a Művészet terén) hitelesnek akarnak nyilvánítani néhány olyan emberi alkotást, amelyet a Teológia erkölcsstanának abszolút és merev szabályai elítélnek, de amelyeket az emberi élet persze nem mellőzhet. Azért találkoznak ilyen problémával, mert nem értették meg, hogy a Jó és a Rossz nem két külön terület, hanem az emberi tevékenységnek két iránya. (Vö. *A teremő Egyesülés néhány következménye* című fejezetünket.) Számodra, lelki bbe vált ember, általában bűn volna visszatérni bizonyos látványokhoz, élvezetekhez, kétélyekhez (bár az is lehet, hogy egyes ese-

tekben még szükséged van rájuk, hogy bennük szilárdítsd meg lelked gyöke-reit). Sokak számára viszont ezek a valóságok, amelyek már elmaradtak mögötted, még a fény útját jelzik. Ezeknek az embereknek tehát át kell haladniok ezeken az alsóbb elemeken, mielőtt magasabbra hágnának. — Valaki szemében vagy valami számára minden valóság rejt valami dinamizmust, Krisztusból áradó vonzóerőt; és minden (akár az egyes egyének, akár az egész együttes) csak úgy érkezik el a szellemhez, ha *határozott vonalgörbét fut be az anyagon keresztül*. Ezen a pályán nem lehet kihagyni egy-egy állomást, egy-egy szakaszt. Egyenként kell átmenni mindegyiken. S bizony nehéz volna megmondanunk, hogy alattunk még milyen mélyre fúródnak le a szellem gyökerei. Tehát ha azzal dicsekedtek, hogy már csak fényből tudtok élni, igazában — s anélkül, hogy sejténétek —, abból az igen nyers életnedvből táplálkoztok, amelyet mások alázatos szívvel tisztogatnak az anyag mélységeiben. Krisztus Teste az egész Világegyetemből táplálkozik. A misztikus Milió összegyűjt mindent, ami energia. A Világban csak az az erőtlén és csak az méltó ítéletre, ami hátat fordít a szellem egységesítésének (2).

A hívő szemében nagy Testként tárul fel a Világmindenség. Ez a megállapításunk visszavisz azokhoz a megfontolásokhoz, amelyekkel az egyetemes Krisztusról szóló elmékedésünket végeztük. (Vö. *A Világot az Egyetemes Krisztus járja át léttel* című fejezetünket.) A misztikus látásmód csak föltárja, a misztikus tevékenység pedig csak előmozdítja a Világ egyetemes és szentségi konzekrációját. — Ezért tehát a keresztény számára a lelki élet végeredményben a következőre vezethető vissza: *megszentelni* (konszekrálni) *a Világot olyan teljes hittel*, amely a másodrendű okok vég nélküli hálózatában Krisztus szerves befolyását tárja fel; és *egyesülni a Világgal oly hűségesen*, hogy minden alkalmat megragad a növekedés érdekében és elfogad mindent, ami a halál felé tuszkolja. — Íme, a keresztény számára igazában ez a lelki élet.

Aki megértette a dolgok e végtelen egyszerűségét; aki az egyetemes sürgés-forgás zaja mélyén meghallotta az egyetlen Dallamot, az már kezében tartja a Világot. Igen, bensőségesen vegyül a dolgok közé, azzal az izzó vággyal, amely a valóságok megértésére és beteljesítésére sürgeti; de már nem tapasztalja meg nyüzsgésüket és tülekedésüket. Megérinti a dolgokat, de már Istent éri el rajtuk át. Teljesség árad rá abból is, hogy a Mindenben keresztül készíti elő Istenhez tapadását. De nem tudná megmondani, hogy ebben a teljességben melyik a csodálatosabb e két kegyelem közül: az-e, hogy Krisztust találja meg, hogy élettel járja át az Anyagot — vagy az-e, hogy rátalált az Anyagra, amely lehetővé teszi számára, hogy Krisztust egyetemesen érintse meg (3).

(Folytatjuk)

(2) Nem hangsúlyozhatjuk eléggé, hogy a lelkek megszentelődése — bármennyire személyes jellegű is —, lényegében kollektív marad. Saját magunk az egész együttes lelkivé-alakulásával leszünk lelkivé. Krisztussal úgy egyesülünk, hogy mindenkivel egyesülünk. Olyan kiválasztottság üdvözít minket, amely az Egészet választotta ki. S a végső boldog látás (visio beatifica) nem annyira egyéni szemlélődés lesz, mint inkább a misztikus Test sajátos aktusa, amelyben az Isteni már mindegyikünk számára Krisztus szemén át fog megnyilatkozni.

(3) Az Isteni Jelenlétről alkotott szokásos, közismert elmélettől csak az a különbség, de lényeges különbség választja el ezt az elgondolást, hogy a mi szemléletmódunk szerint Isten Jelenléte csak Krisztus teste által (és csak Krisztus testében) jut el a Világ eleméhez.